

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikert kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Köz művelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Mindentudás és Nemtudás.

Beszélgetés a nagy világrendről.

Irtá: **Radányi József.**

(Vége.)

M. Maradjunk hát egyelőre *Darwins* és a vele egynézetűek mellett, hogy t. i. az ember csak az alluvium óta létezik. Elfogadod-e ennek 80 vagy 100 ezer évre becsült korát?

N. Miért fogadnám el? Nem idéztem-e már dr *Fraas* eme mondását: Mit használnak nekünk a számok, ha nem pontosak? *Horner Leonard* s más francia tudósok a Nilus völgyében mérnökök által furásokat tétettek, és egy században $2\frac{1}{2}$, 5 vagy 6 hüvelyknyi iszaprakodmányt véve alapul, a mélységhez képest a meddig lehataltak, s a hol tégladarabokat, cserépedényeket, stb. találtak, 14, sőt 30 ezer évre számították azon kort, a melyben az ottani lakók már téglát vetettek és edényeket égettek. Dr. *Fraas* oda utazott és saját vizsgálatainak eredményeként kimondja, hogy mindazon idősámítások absolute semmi értékkel nem bírnak. Ha a Mississippi lapályain New-Orleans közeleiben eszközölt ásatásoknál, ugymond, hol olyan mélységben találtak emberi csontvázakat, melyek *Dowler* számítása szerint 50,000 esztendősök, hasonló eljárást követtek, ugy valóban amaz eredménynek is igen csekély becse van. Igen régi mindenesetre, mondja, ezen ismeretlen kulturnép is, százra menő töltések és földsánczok fekszenek ott, melyek nagyságban az egyiptomi pyramisok mögött nem állanak, de egyáltalán régibb emlékmaradványokról, mint a pyramisok — szó nem lehet. Ily módon *Forel* is tett számítást a Rhone által lerakott áradványból, mely szerint már 100,000 év mult volna el, mióta a jégfolyó visszavonult; de *Reclus* ezt a felbecsülést tulságosnak tartja.

A geologusnak a történelem előtti időszakok megité-

lésénél egyedül a rétegek vastagsága szolgál mértékül; igen de ugyanazon vastagságu lerakodás (Sediment) igen különböző sebességgel megy végbe, mely okból az ilyenmü számítások nem birhatnak biztos alappal. Azért nem is lehet csodálni, ha *Morlot* a bronzkornak Svájcban 4000 évet, az ujjabb kőkornak 7000-et, mindkettőnek tehát együtt 11000-et tulajdonít; míg *Gillieron* az uj kőkor óta létesült összes rakodmányok számára csak 6750 évet vesz igénybe; *Steinstrup* pedig a dán konyhahulladékokat épen csak 4000 évre teszi hátra.

M. A dán konyhahulladékoknál feltűnőleg csekély a 4000 év, először azért, mert ezek összekötő kapcsot képeznek az iramszarvas- és a csiszolt kőkor között, tehát az alluviumnak legislegelejére esnék; másodsor pedig azon okból, mert a tőzegtelepek, melyekben a szó alatti hulladékok vannak, három különböző réteget tartalmaznak. A legalsóban fenyő-, a középsőben tölgy- és a legfelsőben bükkfa-erdők vannak eltemetve, s emberek már a fenyvesek korában is éltek. Mennyi időt szükségel egy ilyen réteget képződése, e felett a becslések igaz 4000 és 10000 év közt-ingadoznak; de tartsuk bár magunkat a legcsekélyebb föltevéshez, ugy is 12 ezer év jön ki.

N. Elég az hozzá, mint Ribáry is mondja, a konyhahulladék-halmok keletkezését évszámokkal meghatározni lehetetlen. Különbön á propos, kiemelek itt is egy ellenmondást. Ribáry azt mondja: a halmokban talált kőbalták, kések, vésők és kalapácsok oly *durvak és csiszolatlanok*, mint a mammuth- vagy iramszarvas korszakéi. Ellenben az „Illustrirte Weltgeschichte“ szerzője, *Corvin Ottó* szerint, ezen tőzegtelepek *legalsó* rétegetében fenyőtörzsek maradványai közt, kőfegyverekre akadtak, melyek bizonyos *csiszolatot* (Politur) és *művészies* alakot mutatnak.

M. Mai eszmecserénk befejezéseül szeretném hallani: miként mutatja ki dr. *Falb* a bibliai vizözönt, mint ezt beszélgetésünk kezdetén állítád? Erre annál inkább ki-

váncsi vagyok, mert *Burmeister* szerint a bibliai értelemben vett vizözön földtanilag ki nem mutatható.

N. Dr. Falb égi és földi befolyások együttes közreműködésére fekteti híres elméletét, melynek lehető rövid magyarázata imez:

A Napnak és a Holdnak *állás* ép úgy hat a Föld belsejében levő izzó folyadéokra, mint a tenger- és a légkör áradására (dagályára). E két égi test vonzása ugyanis a következő hat eset által tapasztalhat erősödést egy vagy más irányban: 1) ujholdkor, 2) holdtöltekor, mely két esetben mindkettőnek vonzása egyenes irányban működik, különösen tehát nap- és holdfogyatkozásoknál, 3) mikor a Hold a Földhöz legközelebb jön, 4) mikor a Hold a Föld egyenlítőjében áll, 5) mikor a Nap a Földhöz legközelebb áll, 6) mikor a Nap a Föld egyenlítőjében áll (márczius 21-én és szeptember 23-án.)

Olyan napokon, a melyeken ezen tényezők közül többen hatásaikban egyesülnek, a földrengések vagy vulkánikus kitörések, ugyszinte a tenger dagályai és a felhőszakadások nagyobb hévvel lépnek fel. Mi a felsorolt hat tényező összehatását illeti, ez jelenleg csak ötnél lehetséges, mert az 5-ik és 6-ik tényezők egymást kölcsönösen kizárják. Ennek megértéséhez szükséges megemlítenem, hogy az ekliptikának (földpályájának) azon pontja, a melyben a Föld évenként egyszer a Naphoz legközelebb áll, mindig változik, azaz nyugatról keletre a jegyek rendében az egész pályakörön 2030 év alatt lassan végig halad. Ezen lassu haladásnak tulajdonítandó az, hogy Földünk napközele (Perihelium) 4000 évvel Kr. előtt szeptember 23-ára esett, míg jelenleg január 1-ére esik, és a 6500-ik évben Kr. után márczius 21-ére fog esni; mely napon akkor a perihelium és a tavaszi napéjgyen-pont (Aequinoctium) összetalálkoznak.

Ilykép a Krisztus születése előtti 4000-ik évben szeptember 23-án mind a hat tényező összemunkálhatott, a mikor tehát valósággal nagyszerű felhőszakadások, hatalmas vízáradások jártak, és így a bibliai elbeszélés s a népek hagyománya a vizörönről nem koholmány, hanem határozott tényen alapszik. Hasonló katastropha állhat be Kr. után 6500-ban, mert akkor napközeli márczius 21-ére esik, következőleg mindama hat tényező ismét összetalálkozhatik.

Láthatod ebből, hogy ezen tudományos elmélet szerint az *alluvium* tartama óta is volt vizözön.

Az idő előrehaladván, a többi kérdéseket jövő össze-jövetelünkre halasztjuk.

Karcolatok

a magyar nemzet második évezredének küszöbén.

Közigazgatás.

Az állameszme megvalósításához nem elég, hogy a monarchia politikája csak kifelé fenntartó legyen, hanem befelé is kell, hogy erős és szerves összhangzatban lévő közigazgatással is rendelkezék. De fájdalom! elszomorító és aggasztó azon tapasztalás, mely szerint a haza belügyeinek és viszonyainak továbbfejlesztése és menete körül évről-évre oly törekvések és alkotások szemlélhetők, melyekből ha ezek tovább is így mennek, minden józanul gondolkodó honpolgárnak csakis a már nem megszervező tönkre kell következtetnie.

Az adóprás és ezer meg ezerféle drága végrehajtás, börze spekuláció, kapitalizmus stb. melyek a liberalis aera alatt oly nagy pusztítást vittek véghez, a közép és alsó osztályu népet földönfutóvá tették s a közjólét helyett méltán az elégedetlenséget ápolják és növelik az elkeseredett keblekben.

A régi görög hitrege szerint Herkules ölélésével fojtá meg Antaeust. E népet pedig az alkotmányos liberalizmus fojtogatta.

A munka, szorgalom és takarékoság elvesz a könnyelmű ledérség, fényűzés, rablás-sikasztatások, csalás, élv és pazarlások elleni harcban.

A nép, mely ma a liberalizmus abszolutizmusának jobbagyává lett, éjjel-napot egygyéteve sem élhet, látszik munkájának és véresverejtének eredménye s különben sincs áldás munkáján.

Ugy, hogy Kölcseyvel méltán elmondhatjuk:

És hol a nép, mely pályát izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni
Ős atyáknak nyomdokin tanult;
S szenvedet bár, s bajról-bajra hága,
Hervadatlan volt szép ifjusága;
A jelenben mult s jövő virult.

A már engedetlen és panasz tárgyát képező gyermekesegről áll Czuczor mondása! „A nevelés balirányt veszen elvont házi körökben; s a csak alig dadogó kised követelni tanul már.”

Az éjszakákon át garázdálkodva kószáló s korcsmákon dorbézoló ifjuság nem hajt a szülői parancsra, de már a szülők se sokat kezdettek törődni az erkölcsi veszelejek posványában fetregő gyermekeikkel.

A szesz italok emésztő mérge rettenetesen pusztít mindkét nemben. A társadalom összetartó kapcsát, a szeretetet ijesztő bosszu és gyűlölet váltotta fel.

Az anyagiak utáni hajsza már nem is ismer isteni és egyházi parancsokat, ünnep- és vasárnap stb. szentelést, de igen az uzsora, lopás és a bűnök ezernemének ösvényét.

Mit mondhatna a szemlélő ma mást, mint amit Kölcsey félszázaddal ezelőtt:

„Vándor állj meg! . . .
Más faj állott a kihunyt helyére
Gyöngé fővel, romlott, szivtelen;
A dicső nép, mely tanult viradni
S izzadás közt hősi bért aratni,
Névben él csak, többé nincs jelen.”

A rendtartó elem, mely egykor kezében a vallás és erkölcsiség mindent életető és felfrissítő szellemével, mely hajdan egyik kezében vesszővel, a másikban kenyérral a társadalom minden rétegeiben a hit és polgári életrend bámulandó csodáit művelé, ma ő a megromlottság bámulva utánozott szörnnye és botrányköve. Ma a közigazgatás minden mozzanatán: „piscis a capite foetens“ nyer élénk kinyomatot.

A rettenetes államgazdálkodás félelmetes sáfárai, a végrehajtók sáskaserege a közterhek alatt már összeszerokadt szegény népünknek ezt elég érzékenyen értésére adva gyakorlatilag bizonyíták be, „hogy nem a kormány van a népért, hanem megfordítva a nép a kormányért.“

Hogy nálunk ma csakugyan „piscis a capite foetet,“ igazolják az államkormányzat és gépezet azon vezetői, kik a szabadkőműves izü és szagu modern pedagogiai rendszer jeles és szülőjökötől el nem fajzott produktumaiban lelik gyönyörüket, kik a féktelen szabadosságban, botrányos erkölcsi száltó-martalékban, öngyilkossági és párviadalozási bravourozásokban keresik és találják fel — a disszoluciónak indult közerkölcsi és polgári rend és fegyelem helyreállítása helyett — legfőbb és legnemesebb élethivatásukat, — kik az általuk javasolt és végrehajtásul rájuk ruházott törvények által nem érzik magukat köteleztetve, mintha ők már a hazapolgárain felül és kívül más sferában léteznének.

Valóban szomorú jelenségképen vonul át közigazgatásunk életén egyik-másik megyei tisztviselőnek a nagy szakképzettséget és tudást negélyző hanyavetése, agyafurt bogara, s főképp igen sok községi bíró, jegyző, előjáró és szerepvivőnek kárhozatos s mindig veszélyes tudákossága és ostoba hőbortossága. Nem ok nélkül való az óriási panasz, hogy községekink előjárói nem értenek, vagy csak igen keveset a közigazgatáshoz, mely ma oly nagy apparattal s ezeroldalu ismeretet és készütséget követelő hatás- és jogkörrel van beállítva.

A tudóst játszó ostoba gög, elbizakodás és korlátolt kezdetleges ismeretkörütség párusulva rossz akarattal, rendetlen hatalmiság-vágygal, önzés, birvágy-, kincsszomj és minden közügy fölötti intézkedés összpontosításával valóságos rákfene az egyes községek erkölcsi-, hit-, társadalmi és polgári életén.

De ki tudná kiszámítani, hogy ma, midőn a hazai közjog, közoktatás, adórendszer, honvédelem, igazságügy s ezeken kívül a közigazgatás annyi ezer kényesnél-kényesebb ága és oldala különös tanulmányt, ismeretet stb. tételeznek fel, mily óriási anyagi kárt, veszedelmet, bukást és messzejövőbe kiható bajokat okoznak egyes rossz akaratu tudatlan előjárók, egyes községeknek és a község egyes lakóinak? Ugy, hogy ha ma valamely község erkölcsileg és anyagilag, a sok terhekkal szemben nem is halad, nem is virágzik, de becsülettel és háztartási egyensúlyban fennáll: csaknem biztos ismertető jel ez arra nézve, hogy e községnek megbízható, kellő gyakorlati tapasztalattal, ismerettel bíró, becsületes, s jó akaratu előjárói, vezetői vannak, s e község előjárói állással járó köteletségeiknek tudatával bírnak, s ismerik polgártársaik iránti erkölcsi tartozásaikat s azokat hiven, lelkiismeretesen és hazafias hévvel iparkodnak leróni, szóval: e köz-

ség rendőri, fegyelmi, s közgazdasági szempontból helyesen kormányoztatik.

Hogy pedig ez általánosságban eléressék, okvetlenül népszerűsíteni kellene azon szükséges ismereteket, melyekre a községi képviselőknek, bírónak, közgyámoknak, pénztárosoknak, rendőröknek stb. mellözhetlenül szükségök van a közös szent ügy előmozdithatásához.

Nagyrahaladt korunk érdekei és nemzeti közjólétünk emelése s mai erkölcsi és anyagi állapotunk szomorú „disszolucaoja“ égetően sürgetik, hogy közigazgatási alóbb és felsőbb tisztviselőink hivatali állásuk nagy fontosságáról élénk öntudattal birjanak és azt éber figyeimökben és friss emlékezetökben hordozzák. Mai közigazgatási gépezetünk egy magasabb szellemi fejlettségi eszmekörnek, kultur nemzeti fejlődésnek lévén szánva, kell, hogy e gépezet minden legkisebb kereke, sőt annak legparányibb foga a maga helyén és ránehezülő terhek alatt megállja a maga helyét.

Csak akkor lehet reménye e jobb sorsra érdemes magyar nemzetnek arra, hogy a napjainkban majdnem minden téren nyilvánuló jogtiprás, igazságtalanság, néha vérlázító bűntények, becsületbeli sérelmek eltusolása által felháborított nemzeti közszellem és lelkiismeret lecsillapodva a mennyei béke és boldogító megnyugvás előzét élvezze; — hogy a nép szivében meggyökerezett ama fájó tudat, — miszerint „a nagy bűnösök (rablógyilkosok, sikkasztók) szabadon, felemelt fővel sétálnak, a kicsiny bűnösök (csirkefogók) a fényes börtönökben zárva bűnhődnek“, és „az urak a zsidóság s más pénzárstok-ratak bűneit eltusolják“, a nemzet szivéből — az igazság mérlegével, az egyenjogu polgároknak egyenlő mértékkel mérvén, — kitépessék s helyét az igazság boldogító érteke foglalja el, látván hogy az igazság telke hatja át és irányítja minden közigazgatási tényező minden lépteit és életmozzanatát. Csak akkor virad fel valóban e nemzetre a „szabadság, egyenlőség és testvériség“ soha el nem homályosuló napja.

(Folyt.)

XIII. Leo pápa.

Felovastaltott Csik-Csatószegeben, szentséges atyánk 50 éves áldozári jubileumának alkalmából, 1887. decz. 31-én rendezett ünnepélyen.

Délolaszországban a Lepini kopár bérczek alján, a bájós Annunziata-völgyben fekszik a regényes kinézésű Carpineto város, a századok óta híres Pecci-családnak ősi lakhelye. A Pecci-család, mely Gili szerint eredetileg Sienáből származik, már a 16-ik században kitünt egy nőköltő által, kinek kitünő sonettjeiben¹⁾ mig a művelt léleknek kedélyvilágát szemléljük, addig a vallásos kebelnek gyengéd érzelmeiben valódi lelki örömöket élvezünk. A 18-ik században Giovanni-Antonio és Guiseppe testvérek, e családnak kitünő sarjai emelték a Pecciek hírét és fényét. Az első szt.-Istvánnak lovagja volt és a legszorosabb összekötetésben állott korának tudósaival; a második pedig az alig 50 éves korában elhalt apát a civiljog-

1) Kiadta Bulifon, Nápoly, 1695-ben.

nak és a görögírodalomnak volt bámult ismerője, halhatatlan művelője.

XIII. Leo pápa édes atya gróf Pecci Lajos Domokos a francia uralom alatt kormánybiztos, és anyja a szentéletű Properi Anna (de Cori) volt. Boldog házasságukból öt fiu és két leány született. Joákim, tenát a jövendő pápa 1810-ben márcz. 2-án született, és a szt. kereszttségben Joákim, Vincze, Rafael, Alajos neveket nyert. Anyja Vinczének nevezte ferrerri Vincze után, kinek nagy tisztelője volt. Ő azonban e nevet később, mint római hittudományi hallgató Joákim névvel cserélte fel, hogy össze ne tévesztessék akkor Rómában élt és hasonló névű Pecci Vincze kanonokkal.

Mily boldog volt a gyermekkorban, a szülőiház soha nem felejthető kedves falai között s azt környező gesztenyefák hús árnyában, arra később bibornok korában is gyakran visszaemlékezik és igen szépen kifejezést ad annak saját életiratában, a következő distichonban:

„Quam flore in primo felix, quam laeta Lepinis
Orta jugis patrio sub lare vita fuit.“

Azaz: mily vidáman és szerencsésen folytak a gyermekkor napjai a szülőiházban a Lepini-hegyek között. — De a szülőiházat el kellett nem sokára hagynia a gyöngye egészségű fiúnak, hogy nemes lelkét a tudomány szent harmatával magasra nevelje. 8 éves volt még midőn nagyobb fivérével Józseffel, a mai bibornokkal a viterbói virágzó Jezsuita-collegiumba küldetett. Itt a jámbor atyák vezetése alatt 7 évet töltött. 1824-ben azon szomorú hírt vette, hogy édes anyját, ama lényt kihez ő a gyermeki szeretetnek egész hevével ragaszkodott a halál kiragadta az élők sorából. Ő e szomorú hírt Istenben vetett bizalommal és csendes megnyugvással fogadta, mert tudta, hogy Isten az ő szentéletű anyját, ki a szegényeknek gondos anyja volt, mennyei örömekkel fogja megjutalmazni. — Még egy évet Viterbóban töltött, azután pedig Rómában folytatta tanulmányait, hová atya is áttette szeretett nejének halála után lakását.

Róma! Oh kinek nem dobogna szíve e név hallatára! De mennyivel nagyobb lehet öröme annak, ki nemcsak hallhat és olvashat felőle, hanem annak szentelt falai közé léphet. Rómában nincs egy talpalatnyi föld, melyet a hajdankor dicső emlékei, a császárok és consulok diadalvei mellett a mátyroknek kiontott vére pirosra nem festett és a kegyelemnek termékeny talajává nem áztatott volna. A 15 éves Joákim már ismerte Rómát, hová vallásos anyja többször elvitte magával, hogy ott, hol a vértanuknak Krisztusért lángoló szeretete a hitvallók tántoríthatlan hitével párosult, tanuljon lelkesedni a vallás fenséges cselekedeteinek gyakorlására. De mily nagy lehetett öröme a nagy-ratórékvő ifjunak, a fennkölt szellemű költőikebelnek, midőn Rómába azért ment, hogy ott tanulmányait folytassa. — Itt a nagyhirű Collegium Romanum hallgatója lett, melyet a francia forradalom alatt sokat szenvedett VII. Pius és utóda XII. Leo újraszerveztek, s 1824-ben a jezsuita atyák kitünő vezetésére bízták. 5 évig volt a tudomány-szomjas ifju e nagyhirű egyetem szorgalmas látogatója, miáltal nagyszerű értekezései, s magasröptű költeményei által tanárainak figyelmét, és kiváló tiszteletét vívta ki magának. Nem kevés aggodalmat okozott azonban neki

gyenge egészsége. 1830-ban „de in valetudine sua“ cz. költeményében így sohajt fel:

„Puber bis denos, Joachim vix crescis in annos;
Morborem heu quanta vi miser obrueris!“
azaz: Gyermek vagy, Joákim husz évre alig fut a pályád,
S ime, szegény nyavalyás, mennyi baj állja utad!“
(K. A'. B.)

Mindazon által régi vágyát teljesíteni akarván még ugyanazon évben, tehát 20 éves korában az egyház pályára lépett, és a római papnövéndékek közé fölvétetett. Több hirneves tanára volt négy év alatt, kik közül, csak a kitünő tudóst Patrzi Ferenczet említem, ki azon ritka szerencsében részesült, hogy egykori tanítványát az apostolok fejedelmének székén üdvözölheté.²⁾ 1832. nov. 13 án a nemesek egyházi academiájába lépett, s egyuttal a theologia mellett a jogot is hallgatta. Még ez évben hitudori; 1837 márc. 16-án pedig mindkét jog tudori babérjával díszesített fel, amely alkalommal XVI. Gergey a még csak szerpapot házi praelatusává és a signatura-törvénysek előadójává (referendarius) nevezte ki. Ugyanezen év nov. 13-án szívének leghőbb óhaja teljesült, midőn hg. Odescalchi Károly bibornok pappá szentelte. 1838. jan. 1-én felviradt rá életének legszebb napja, mert ekkor mutatá be először a szeplőtelen áldozatot az egek Urának, aminek épen holnap félszázados évfordulóját ünnepélyük. Ime t. H! előttünk van Pecci J. a jelenleg dicsően uralkodó XIII. Leo pápának fiatalora, előttünk ragyog ifjusági élete, melyet oly példásan töltött el, előkészületi pályája, mely a jövő nagyságnak csiráját magában rejté. Ő róla írja egyik iskolatársa: „Azt állithatom, hogy midőn Viterbóban voltunk, Pecci jeles elméje és méginkább magaviseletének kiváló jósága általános csodálat tárgya vala. . . . Midőn később Rómában folytatta tanulmányait, nem ismert társaságot, vagy játékot. Dolgozó asztala volt egész világa; az elmélyedés a tudományokban az ő paradicsoma.“

De kövessük tovább életpályáját! Tehát pappá szenteltetett. Ez örömet édes atya megérte, de rá két hónappal meghalt. Ez időtől kezdődik nyilvános élete. Első állomása Benevent volt, Délolaszországban, hová mint kormányzó küldetett apostoli delegatusi czimmal. Benevent a pápai biradalomhoz tartozott, azonban távolsága miatt nehezen kormányozható tartomány, titkostársaságok és banditák fészke volt. Ily körülmények között bölcs kormányzói tehetségre, s erélyes kézre volt szükség. És ez megjelent Pecci kinevezésével.

A fiatal papban, habár szemeiből anyagi szelidség sugárzott ki, nem hiányzott az erély is. Erélyes fellépése kezdetben ellenszenvenst szült. Így G. Schmid von Grüneck³⁾ a következő epizodot beszéli róla. Egyik reggel egy előkelő uraság, a banditák védője kereste fel monsignor Peccit, s azzal fenyegeté, hogy Rómába fog menni és kormányzóságától való felmentését kérni. „Jólesz, Marchese — felelé a Monsignor egész hidegen — de mielőtt

2) A többi tanárai, mint ezt ön maga saját életiratához tett jegyzetben leírja valának: F. Manera, a nagyhirű paedagogus, A. Carafa, Piancini, A. Ferrarini, G. Perrone a kitünő dogmaticus, G. Rizzi, stb. V. ö. „Alte und neue Welt“ 1878. Jarg. XII. S. 690.

3) U. o. S. 467.

Rómába utazna három hónapig vendégem lesz, kenyéren és vizen.“ A dolyfős marchese csakugyan azonnal le is tartóztatott. A példa nagy hatás tett; s a siker teljes volt. A többség ugyanis látván bölcs kormányzásának eredményeit, a szeretetnek legszebb jeleit nyilvánítá vele szemben. Így midőn a sok munka betegágyra szegzé, a papság és lakosság nyilvánosan, körmenetileg imádkozott szeretett kormányzójáért. — 1841-ben még nehezebb feladat várt reá, midőn Spoletóba, majd Perugiába kormányzóvá neveztetett ki. Itt nagy volt a fegyelmetlenség a hatóságok gyöngesége miatt. Azonban erélyes fellépésének és tapintatosságának sikerült a visszahelyzetet megszüntetnie annyira, miszerint eljött az idő, midőn a börtönök egyszerre egészen üresek lettek, habár Perugiának lakossága 20,000-re ment. Nem volt büntény, mivel senki sem merte a törvényt átlépni.

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

Ifjúkori dalaimból.

Egy fiatal székyei költőhöz.

Nem hízelve mondom néked én,
Verseidben szép az érzemény;
Gondolatid ujak és nagyok,
Lelkeden a költészet ragyog.
A költészet fényes sugara
Verseidnek mindenik sora.
Mondd barátom, ilyet hol vedél?
Honnan ez a csin, ez elme él?
Könyveinkből nem tanuljuk ezt,
És tanulni ilyeket ki kezd?
— — Nem tanultad, mert bölcsőd felett
A költészet napja lebegett,
Mert a muzsa dicső anygala
Születéskor ajkon csókola.
Ott született Háromszék ölen,
Székelyország kellő közepén;
Székelyország tündérek hona,
Nem hagyá el még az ég soha!
Isten őriz olyan nemzetet,
Mely a rosszal nem szövetkezett.
Hadvezért ad csata idején,
A ki győzzön a harc mezéjén;
És tudóst ad, hogyha béke van,
Ki tanítson bölcsen, okosan;
Költőt ad, ki zengje énekét,
Székelyország hős történetét,
. . . Költő vagy te, költő igazán,
A kinek sok bájos dallamán
Honfi szive lázasan dobog,
S az utókor lelkesülni fog.
Hadd szorítsak én veled kezét,
Tán e kéz majd engem is vezet!

Elvezet, hová nem érek én:

A költészet véghetetlenén! . . .

(Kolozsvárt, 1872. április 22-én.)

Révai Károly.

Szemelvények Pascal gondolataiból.

Francziából fordította Dr. Lukács Anta.

A hit arról szól, mit az érzékek fel nem foghatnak, de nem mond ellen azoknak, a mik felfoghatók. Felette van, nem ellene.

A stoikus így szól: Szállj magadba, csak ott találhatod meg nyugodalmad. Ez nem igaz.

Mások azt mondják: Magadon kívül, a szórakozásban keresd boldogságodat. Ez sem igaz. — *Fönnnek a betegségek.*

A boldogság nincs se bennünk, se rajtunk kívül: Istenben, bennünk s kívülünk van az.

Az ember a természetnek csak a leggyengébb nádszála — de gondolkozó nádszála.

Mily nagy az ember természeténél fogva, és mily kicsiny hibái miatt.

Boldogság a vihartól hányatott hajón ülni, mikor az ember tudja, hogy nem merül el. — Az egyház üldöztetése ezt mutatják.

Az Egyház történelmét tulajdonkép az igazság történelmének kell nevezni.

A hitetlenek a legjobb hívők. Elhiszik a Vespázián csodáit, csak ne kelljen elhinnök a Mózesét.

(Folyt. köv.)

Uti emlékeimből.

XI.

Salzburgg.

Prokupek Sámuel.

(Folyt. tás.)

Humboldt azt írja egyik levelében, „hogy Nápoly meg Konstantinápoly mellett Salzburg a földnek egyik legszebb városa.“ A tenger, mely a két előbbi várost oly széppé varázsolja, igaz, hiányzik Salzburg mellől, de viszont megvannak hóval fedett alpesi s páratlan fekvése. Azért a tenger mellől jövő utazó kellemesen érezheti magát ezen városban, hol az exotikus melegt és növényzetet az alpesi üde lég és flora helyettesíti. A Salzach itt már meglehetősen megnőtt. Havasi szürkés hullámai és gletschervize sietnek a bajor síkság és az Inn felé. Salzburg a turisták városa s az előljárási ügy látszik érzi feladatát s mindent elkövet az utazók kényelmének és érdekeltiségének kielégítésére.

A délutánnak hátralevő részét a nagyjában való körültekintésre szántam. Szállóm a „Tigris“ hátsó falaival a „Kapucziner berg“-re támaszkodott s csak néhány lé-

pésnyi távolságra csakugyan megtaláltam a hegyre felvezető utat. A felmenet lépcsőzetes uton, mely mellett azonban székér ut is van, történhetik. Az ut oldalán keresztúti stációk vannak. Majd felér a vándor a kapuczinus klastrom kapujához is, mely megtekintésre érdemes, szép faragványai miatt. Pihenés nélkül haladtam a „Stadtaus-sicht“-ig honnan a kilátás megjutalmazza a tett fáradságos utat.

Szemben a „Kapuczinerberg“-gel a „Mönchs“ s annak egyik oldalán „Hohen Salzburg“ vára, a herceg-érsekek fészke meredez ódon falai s tornyaival. Lenn a város igen sok nagy épületeivel köztük a hatalmas terjedelmű dóm és más templomok. A Salza ezüstszalagként osztja a várost két részre s eltűrik lefelé a sik téren, hol a havasok uralma már megszűnt. A többi oldalon még az alpok állnak őrt, ott még az ő birodalmuk van.

A mai napra úgy hívém eieget tettem a turistái kötelességnek s miután a „kilátás“ közelében levő restauratióban kinyugodtam a fáradalmakat, lefelé indulék. Salzburgban tévén azt a tapasztalatot, hogy Figarónak női kartársai is lehetnek. Érezvén a szükségét benyitok a szálloda közelében levő, réztányérral jelölt helyiségbe. Csak egy lányka és valószínűleg anyja vannak ott. Azon kérdéseimre, hogy borotváltnak-e itten, igenlőleg feleltek s leüléssel kínálának meg. Leülök s nyugodtan várom a valószínűleg künn levő gazdát. Azonban a nő gyors mozdulatokat tesz: a beretvát feni s szappanos vízzel közeledik felém. Judit és Holofernes története jut eszembe s ijedten ugrom fel kérdezvén: „mit akar?“ Mire nevetve válaszol, hogy ő a borbély. Csak többszöri biztosítására, hogy jól érti mesterségét engedém át arcomat, azon szándékkal, hogy rögtön félbeszakítom munkáját, mihelyt járatlanságot árulna el mesterségében. De szerencsére az ellenkezőről győződtem meg a munkaközben s arról is, hogy nyelve is ért a „beretválás“-hoz. Szegény özvegy asszony volt ki férjének mesterségét folytatja; azért kétszeresen ki is fizetem fáradságát.

Salzburg mint oly város, mely sok századon át egyházi fejedelem uralma alatt állott magán hordja nagyban az egyházi jelleget manap is. Egészen elütő az alpesi városoktól. Házfedelei laposak s igen gyakori a márvány épület. Olasz mesterek kezét lehet sok helyt felismerni. A dómot is olasz mester építé. A római sz. Péter templomot utánozták a dóm építésében, csakhogy természetesen miniatur kiadásban. Belseje egyszerűsége által hat a kedélyre, a világosságot a kupolán át nyeri. Belrészének anyaga nagyobb részben sárgás — szürke márvány. Kápolnáiban a hercegérsekek vannak eltemetve. Különben az egész épület imponans terjedelmű, szép renaissance stílusú.

A templom környékén a ciceronék egész serge tanýáza; én is hogy sokat ne bódorogjak s annál gyorsabban s behatóbban tekinthessem meg a várost, felfogadtam egyiköket. Jól érté mesterségét csak hátránya volt, hogy kövérsége miatt igen sokat izzadott s lassan haladott.

Átmenve a „Residenzplatz“-ra a pompás udvari kutat vettem szemügyre. Mestermű ez márványból s harmincz esztendeig dolgozott rajta egy olasz művész. Vizi-lovak, atlantok ékítik; tetején egy triton löveli a magasba a vizet.

De minő hangok hangzanak le a közeli toronyból? Az „utolsó rózsá“ dallamait ismerém föl. Az idegen meglepetve áll meg s hallgatja a különös zenét. Harangjáték, harminczkilencz kisebb-nagyobb harang játssa a közeli „Neubau“ tornyában. Azt mondja vezetőm, hogy 22 dalt játszik s minden hónapban változtatja a darabot.

Vezetőm nagy tisztelettel mutat a szemközt álló palotára, mely hajdan a hercegérsekek laka volt s ma a toskanai nagy herceg tartozkodási helye.

Most a Mozart térre értünk, melyet a nagy zeneköltő érc szobra ékesít. Talán sehol a földkerekségben nem tisztelik annyira Mozartot mint Salzburgban. Utcák, térek viselik nevét. És méltán, mert itt született. Nagy kegyelettel mutogatják az idegennek azon házat is, melyben született s mely Mozartemlékekkel telve van. A „kapuczinerbergen“ meg a kis kerti lakot mutatják, melyben „a varázs fuvola“ t komponálta.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **A Szent-István-Társulat** „tudományos és irodalmi osztálya“-nak 1888. jan. hó 31-én tartott osztály-ülésében dr. Steiner Fülöp páp. prelátnak elnökölt. Az első felolvasó Lubrich Ágost egyet. tanár volt. Felolvasásának címe: „A régi és az új gimnázium szervezete.“ A tudós tanár történeti visszpillantást vetett a görög s római nevelési rendszerekre, — kiemelte a középkor kiváló pedagogusainak elméleteit, — az újkor s a XIX. század bölcsészeteinek behatása alatt készült mai gimnáziumi tervet szembeállítá a jezsuiták által inaugurált tanulmányi rendszerrel. Érdekesen fejtegette a feltűnő ellentéteket s reá mutatott társadalmum, nevezetesen a mai iskolarendszer számos bajaira. — A felolvasó asztalt ezután dr. Fraknói Vilmos apát-kanonok foglalta el. „Zrednai Vitéz János primás származása“ volt felolvasásának tárgya. 1879 ben a Szent-István-Társulat kiadásában jelent meg történetírásunk e jelesének ily című munkája: „Vitéz János esztergomi érsek élete.“ Az a bizonytalanság, mely a családi nevek használásánál a XVI. századot megelőző századokban uralkodott, a történetíró említett műve hősének származásában tévutra vezeté. Most, hogy a horvátországi vonatkozású okiratok Zágrábból az ország levéltárába visszahozattak, Zrednai Vitéz János származását illetőleg felolvasónak alkalma nyílt újabb kutatást eszközölni. Az akkori tévedést kijavítja s örvend azon, hogy ezt a Sz.-István-Társulat „tudományos és irod. osztálya“ kebelében teheti. — Folyó ügyek: Az osztály az 1888. évben 1030 frt 68 kr. fordít irodalmi czélokra. Ezen összeg mirefordítása felett az osztály a tavaszi gyűlésen fog határozni. Dr. Bozóki Alajos jogakadémiai igazgató rendes tag azon indítványa, hogy Pastor „Papstgeschichte“ című munkája lefordíttassék, áttétetett az illető szakosztályhoz. Dr. Bita Dezső egyet. tanár rendes tag és az első szakosztály előadójának indítványára, hogy azon rendes tagok, kik tényleg két-három szakosztályba iratkoztak, a zavarok kikerülése végett szólíttassanak fel, melyik szakosztályban akárák jogaikat gyakorolni, — az

osztály elhatározta, hogy a tagokhoz ily értelmű felhívást intéz az elnökség. Titkár felolvassa „az egri egyházmegyeyi irodalmi egylet“ Zsendovics József elnök és dr. Zudar Sándor titkár által aláírt üdvözlő levelét, melyben a nevezett egylet meleg hangon üdvözli a Sz. István-Társulat „tud. és irod. osztályát,“ a legbensőbb rokonszenvvel tekint az osztály működése elé, és a legjobb kívánataival kíséri azt. Az osztály éljenzéssel fogadta az üdvözlő iratot s elhatározta, hogy elnöksége által viszonzza az egryh. irod. egylet jóindulatát.

Irodalom.

— A „Szent Család Kalendariuma“ ügyében.

A „Szent Család Kalendariuma“-ra a megrendelések még ujév körül is tömegesen jöttek. A kiadók ennél fogva még 5000 példányt rendeltek meg; az én reményeim azonban nagyobbak voltak, azért én 5000 helyett 10000 példányt kívántam nyomtatni. De nagyon megjártam! A megrendelések egyszerre megszűntek, és a szerkesztőség nyakán, illetőleg az én nyakamon maradt 6000 példány. Aggódva kérem a t. közönséget, vegye le rólunk e nagy keresztet újabb megrendelések által. Örömmel szolgáljuk a szent ügyet ingyen; de nagyon bénítolag hatna tetterőnkre, ha ily nagy anyagi áldozat hozatalára is kényszerítve lennénk. Mély tisztelettel P. Angelicus. U. i. A megrendelések a „Szent-István műintézethez“ intézendők, Budapest, újvilágutca 13.

— Megjelent: **A kath. Hitterjesztés lapjai.** Képes havi közlöny VII. évf. II. füzet. Nagyvárad. Előfizetési díj egy évfolyamra 3 frt. Tartalma: Missió-élet Kínában. Zánzibári ap. helynökség 1884-ben. A kath. hirdetőik száműzetése Abessziából. Missio tudósítások. Melegen ajáljuk e becses és tanulmányos folyóiratot t. olvasóink becses figyelmébe.

— Megjelent: A Legszentebb **Rózsafüzér Királynéja.** Havi folyóirat a Mária tisztelet, különösen pedig a Rózsafüzér-főtestvérület, az élő Rózsafüzér egylet és örökös Rózsafüzér terjesztésére és ápolására. Szerkeszti P. Angelikus. A folyóirat egész évi ára 1 frt vagy 5 int élvállalása. A pénzek „Szent István műintézethez“ Bpest. Újvilágutca 13 küldendők.

A NAPI ESEMENYEK KÖRÉBŐL.

(**Lönhart Ferencz**) püspök urunk ő Nagyméltósága a homoród-lövétei iskola építésére 1000 frt, a petrozsényi templom harangjaira 800 frt, a nagyszebeni orsolyák leány intézetének 250 frt, az udvarhely-szenttamási kántortanítói lak költségeire 300 frt, szegény tanulóik segélyezésére 780 frtot adományozott.

— **A pápai jubileum** még folytonos mozgalomban tartja a kath. világot; még folyton özönlének a zarándoklatok a világ különféle részeiből Rómába, még folyton tartanak az ünnepélyes fogadtatások a Vatikánban, küldetnek az üdvözlő feliratok, versenyeznek a különféle kath. egyletek, testületek és intézetek a jubileum

alkalmából rendezett ünnepélyekben. Gyors egymásutánban fogadta ő Szentsége a svájci s írthoni zarándoklatok és a ker. szeretet lovagrendjét, a Paulai-Szt-Vinze-Egylet másfélezer tagot számláló képviselétét. A spanyol egyletemek és felsőbb iskolák tanárai feliratban fejezték ki üdvözlőiket, melyben üdvözli ő szentségében fejét a kath. vallásnak és ama papságnak, mely „élő képviselője az összhangnak az ész és a hit között.“ Németalföld a jubileumi fényes egyházi és polgári ünnepélyességeket egy Amsterdamban tartott disztrakomával zárta be, melyet az internuncius is magas jelenlétével tüntetett ki. — De ki tudná csak röviden is egy piczike heti lapban regisztrálni ezen az egész világot átölelő mozgalomnak minden egyes mozzanatát, melyeknek evidenciában való tartása kath. napilapjainknak is hónapok óta állandó, terjedelmes rovatát képezi?

— **Nagyböjti hitszónokok.** A nagyböjti szt. idő alatt a kfehérvári székesegyházban hetenként kétszer fog hitszónoklat tartatni: pénteken délután német nyelven, tartja dr. Szuchy Béla theol. tanár, és vasárnapon délután magyar nyelven, tartja Zlamál Ágost püsp. lyc. tanár; a helyi irgalmas szüzeknél pedig a nagyböjti ájtatosság minden héten szerdán délután tartatik, hol az alkalmi szt. beszéd ciklust dr. Sándorffy Nándor bölcsészettanár tartja.

— **Az osztrák katolikusok** hatalmas actiót kezdeményeztek a bécsi parlamentben. Törvényjavaslatot nyújtottak be a népiskolák vallásos jellegének visszaállítása iránt. Az osztrák kath. hölgyek pedig egy érvekben gazdag petícióval járultak a képviselőház elé, melyben ezen törvényjavaslatnak mihamarabbi tárgyalását kérelmezik.

— **Jegyezzék meg magoknak!** Febr. 9 én kezdette tárgyalni a képviselőház a cultusministeri költségvetést. Ez alkalmat, mint régeideje minden évben, most is felhasználta Irányi Dániel a vallásszabadság, polgári házasság stöbbefféle liberalis delikatesszek iránti határozati javaslat benyújtására, melynek indoklásában többek között a pápai jubileum alkalmából a magyar katolikusok között is fölpezsdült s oly szép sikereket szült tüntető mozgalomba is jónak látta egy kicsit „beleböstörködni.“ A szakminiszter ur, különben sok inkonvenienziát tartalmazó beszédében, többek között, azon nevezetes szavakkal törekedett az „öregur“ tulságos fölhevülését csitítani, hogy: „*Ha szabadságot akarunk, egyenlő mértékkel kell mérnünk, nem kell másokat szabadságukban korlátozni.*“ Nos há jól jegyezzék meg magoknak ezt, a kik féktelen szabadságot hirdetnek s követelnek magoknak s másokat e „szent szabadság“ nevében rablánczra szeretnének fűzni; mert e szavakat nekik egy teljesen szajok íze szerinti „nagy“ ember mondotta — *mihéztartás végett!*

— **Don Bosco,** a ker. szeretetnek nagy apostola, az elhagyott és veszendőnek indult gyermekek megmentője, a gyakorlati ker. paedagógiának utólrhetlen mestere, korunknak egy valódi élő csodája f. évi január 31-én megszűnt élni. Alig félszázad alatt két világrészben, Európában és Amerikában mintegy 120 nevelő intézetet, kolostort alapított templomokkal, kápolnákkal — könyöradományokból. Nagy művének folytatását a Szálézianus rendre hagyta, melyet szintén ő alapított.

— **T. Iaptársunk a „Religió“** az erd. rom. kath. irod. társulatról legutóbb tartott választmányi gyűlése alkalmából megemlékezvén, igen meleg hangon veszi ezen társulatot nagyrabecsült pártfogásába, felhiva rá a magyarországi kath. papság figyelmét a következő lelkes szavakban: „Magyarország papsága, mely oly lelkesen istápolja még a Görresről nevezett irodalmi egyletet is, lépjen be mennél tömegesebben a mi erd. r. k. irodalmi társulatunkba rendes tagnak és alapítványok tervezésénél legyen tekintettel erdélyi hitsorsosaink irodalmi társulataira is! A mit az erdélyieknek adtunk, vagy alapítványoztunk — azt magunknak adtuk és alapítványoztunk — Fogadjja i. t. Kollegánk forró köszöntőnkét az oly lelkes, buzdító szavakért, valamint azon szívességéért is, hogy tudós szerkesztője a magy. kath. tanterviak zarándoklatának tiszteletre Rómában rendezett congressuson tartott gyűnyörű, klasszikus értekezésében oly szépen és kiemelézőleg emlékezett meg társulatunkról.

— **A közszvári „Protestans Közlönynek“** minapi reávonatközö egy-két észrevételünk ellen csak anynyi kifogása van, hogy nincs abban „invenció“, nincs „esprit“. Hát mi t. Kollega ur! az igazságot nem szoktuk „invenniálni“ (értsd: csinálni), ehhez Önök jobban értenek; sem nem szoktuk azt francia „esprit“-vel elutolsózni, ezt a szép mesterséget is Önöknek hagyjuk; hanem kimondjuk azt a maga fonséges egyszerűségében, bárha valakinek kifogása is van az ellen, hogy azt az igazságot nem mi találtuk fel s nem elegendő „esprit-gari iruggal“ is vettük körül. — Azután krokodil könyvullatásokban ad kifejezést afelőltti fájdalomának, hogy velünk „szellemes irodalmi harcot“ meg nem vihat. Ennek feltüntetése végezt felajálja nekünk az alkalmat. — Köszönjük t. Kollega Ur! a nagylelkűséget, de ezuttal nem kérünk belőle. Mert a ki a „szellemes irodalmi harcot“ állásunkkal, czimünkkel és hivatásunkkal való gyermekies gunyolódásba, „gazdag dotáczióknak“ izetlen hánytorgatásába és vallási intézményeink s hitelveinkkel szemben tanusított cinikus tiszteletlenségbe helyezi; a kinél „esprit“ egy tiszteletre méltó kath. irodalmi terméket „gonosz célzatosságnak“ és „bűnös visszaélésnek“ bélyegezni a „szándékosan ápolts csendes butasággal“: a li a magyar katolikuskok „keresztény“ elnevezését „hitvány szónak“ meri mondani, a ki, végre a ref. püspök jótékonyágának regisztrálását elegendő alkalomnak véli annak célzatos kijelentésére, hogy bezegg nem így tesznek azok „kik duskálnak a királyaink által egykor tett oly alapítványokban, melyek talán egytized részét teszik Magyarországnak és a melyekből zárdákat építenek angolkisasszonyok és apácák számára“; — igen, t. Kollega ur! az ilyen „esprit“-s vitézzel mi nem állunk ki a harczterre, mert nem tartjuk méltó és tisztességes ellenfélnek. Mocskolódní nem akarunk. — Azért tehát bármínemű provokációj nem fog bennünket hasonló pszichológásra ragadni; megmaradunk egyszerűen az esetleg elferdített tényekkel szemben az igazság kijelentése mellett. — A nekünk gunyosan mondott „paxot“ pedig mi az evangelium értelmében kereszt-

tényies érzülettel viszonzozzuk, ha nem lenne ez is Ön előtt nagyon „zárdai stvl“-ü

— **Visszatérés a kath. egyház kebelébe.** Csikszentmiklósról írják lapunknak, hogy ott f. hó 2-án csikszépvízi Pál Istvánné szül. Vida Zsuzsánna helvét hitvallású nő a kath. egyház: kebelébe tért vissza. Az átvétel ünnepélyességét nagyban emelte Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepének eszméje, melyet ft. Bálinth Lázár helybeli buzgó plébános ur elragadó ékesszólással ecsetelt összekötetésben a nap szép eseményével.

— **Pályázat.** A z izfa vi (Hiro nszék.) rom. kath. tanítói állomás, melylyel a Sár- és szászfalvi segédkantori teendők is egybekapcsolvák, üresedésbe jövén, arra ezennel f. évi Marcius hó 18 iz terjedő határidővel pályázatot nyitattik. Ezen állomás évi jövedelmét teszi; 1.) 31 kalangya ősz és 34 kalangya tavasz kepe. 2., két hektóliter rozsa a hitközségtől, 3., Oszpora 7 frt. 4., 14 szekér tűzifa. 5., Szentmise alapítványból 3 frt 6., Stóla illeték mintegy 8—12 forint. — Van az iskola épületben egy ketős szobából álló kis lakás és az udvaron egy kis veteményes kert. Pályázni kívánók keresztlevél, tanítói és legalább segédkantori oklevéllel s esetleg szolgálati bizonyítványval felszerelt folyamodványukat e fennkített határ időn belül alulírt iskolaszéki elnökhöz adják be. Kelt Sárfalván 1888-ik évi Február hó 16 an. Jankó Antal lelkész.

JÓ KERESÉST!!

Bizalmas személyeket keresünk sorsjegyek eladására részletfizetés mellett az 1883. évi XXXI. t. cz. értelmében.

Magas jutalékot esetleg havi fizetést is adunk.

Fővárosi váltóüzlet társaság.

ADLER és TÁRSA Budapest. 25—15.

Máriaczei gyomorcsöppek.

Kitünő hatású szer a gyomor minden betegségeiben.

Védjegy.

Pöflümluhatatlan étvágyhiány, gyomorgöngyöség, rossz illatu léleket, feltuvódás, savanyu felbőfenes, kolika, gyomorhurut, gyomorférges, homok- és darakepződés, túlságos nyálkakepződés, sárgaság, undor és hányás, főfájás (ha a gyomortól ered), gyomorgörcs, székszorulás, a gyomorak étellekkel és italokkal való túlterhelése, giliszták, lép-, máj- és aranyeres bántalmak esetében. — Egy üveges ára használati utasítással együtt 50 kr., ketős palaezék 60 kr. Központi szétküldés Brady Károly gyógyszerész által Krensiherben (Morvaország).

Kapható minden gyógyszerárban.

Óvás! A valódi máriaczei gyomorcsöppek csomagokat hamisítják és utánozzák. A valódiság jeleül minden üvegnek piros, a fenti védjeggyel ellátott borítékba kell göngyölvé lennie és a minden üveghez mellékelt használati utasításon meg kell jegyezve lenni, hogy az Krensiherben Gusek Henrik könyvnyomdájában nyomtatott. 50 U

Hamisítatlanul kapható: **Gyulaférvárt:** Fröhlich Gyula gyógyszerésznél. **Szászvároson:** Deák György, Grafius József, Wlad N. gyógyszerészeknél. **Dicsőszentmárton:** Fischer Ed. gyógyszerésznél. **Szászsebes:** Binder Lajos és Reinhard G. C. gyógyszerészeknél. **Medgyes:** Schusztar gyógyszerésznél. **Szerdahely:** Schimert Chr. Fr. gyógyszerésznél. **Radnóth:** Jeney D. gyógyszerésznél. **Verespatak:** Moldován Lajos, gyógyszerésznél. **Hátság:** Csonka József gyógyszerésznél.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulaférvárt.